

КРИЗОВИЙ СТАН ЖІНОК-ПЕРЕСЕЛЕНОК

(Разумова О. Г., кандидатка психологічних наук, доцентка,
Міндзяк А. Ю., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти)
Горлівський інститут іноземних мов
Донбаський державний педагогічний університет, м. Дніпро, Україна

Нині у багатьох галузях знань (психологія, медицина, соціологія, політологія та ін.) величезний інтерес викликає проблемне поле, яке можна позначити як кризовий стан. Актуальність кризової проблематики є не випадковою і не є віянням моди. І тому існує низка чинників, як загальнолюдських, і специфічних лише для нашої країни. До загальнолюдських чинників можна віднести різке збільшення у світі кількості антропогенних катастроф і «гарячих точок». Люди щодня стикаються (особливо завдяки розвитку та доступності сучасних ЗМІ) зі злочинами проти особистості, різноманітними видами насильства та жорстокості, антропогенними та природними катастрофами, що забирають тисячі життів, психогенними стресорами (військові дії, тероризм, кримінальні ситуації тощо).

Крім всього названого вище, у нашій країні існують специфічні особливості життя, що збільшують ризик виникнення кризових станів. До них можна віднести воєнний стан, різке збільшення темпу життя, нещодавня докорінна зміна його укладу, а, відповідно, і всього комплексу соціально-психологічних умов існування. Політичні, економічні, соціальні, екологічні негаразди, нестабільність, прискорення темпу та зміна рівня життя, втрата більшістю українців стереотипних цінностей та установок – усе це викликає масове збільшення напруги. До його симптомів можна віднести підвищення рівня загальної тривожності, зростання таких переживань, як самотність, відчуття своєї непотрібності, безглуздість існування, страх за майбутнє та багато іншого.

У сучасній Україні зазначені процеси зачепили фактично всі верстви населення, що значно збільшує кількість людей, які потрапляють у кризовий стан. Тому сьогодні вже можна говорити про кризові стани цілих груп населення та українського суспільства загалом. Як результат, інтерес до вивчення кризових станів у різних галузях науки та практики логічний та актуальний.

У сучасній літературі щодо понять кризи, кризових станів досі немає загальних положень, понять, термінології [2, с.139]. У зв'язку з інтересом, що зростає та нагальною практичною необхідністю досліджень у цій галузі виникає потреба у чіткому концептуальному виділенні різних видів кризових станів. Ця необхідність пов'язана із суб'єктивним переживанням тяжкості проходження через різні види криз; специфічною симптоматикою, що дає можливість діагностувати той чи інший кризовий стан; специфікою можливої терапевтичної та психотерапевтичної, психологічної допомоги [1, 3, 4, 5].

Будь-яка криза (у тому числі й криза, що виникає внаслідок травми або тяжкого захворювання) є поворотним пунктом у розвитку особистості, і відповідно, залежно від того, яким шляхом (конструктивним чи деструктивним) стане далі розвиватися індивід, складеться і все його подальше життя. Тяжке суб'єктивне переживання особистісних криз, що призводить до соціально-

психологічної дезадаптації особистості та групи, і нагальна потреба в методах і технологіях практичної допомоги в кризових станах, непрофесійне (або запізнене) надання допомоги особистості та групі в кризовому стані може призвести до таких форм дезадаптації девіантна та асоціальна поведінка, нервово-психічні та психосоматичні розлади, суїциди.

Військовий конфлікт в Україні спровокував значне погіршення якості життя українців, результатом якого стало переміщення великої кількості людей у нові умови проживання.

У жінок, які стали свідками локальних збройних конфліктів і пережили у зв'язку з цим первинну психологічну травматизацію, є специфіка клініко-психологічних характеристик кризового стану. Вимушені переселитися на іншу територію і в нове (чуже) соціокультурне середовище, що є вторинною психологічною травматизацією, вони зазнають труднощів у соціально-психологічній адаптації в новому регіоні, у зв'язку з чим потребують психокорекційної роботи.

У жінок-переселенок із зони збройного конфлікту розвиваються ознаки посттравматичного стресового синдрому, що не досягають рівня психопатології (МКХ-10), але ускладнюють їхню соціально-психологічну адаптацію в новому регіоні місця проживання. Це визначає необхідність проведення психокорекційної роботи.

Кризовий стан особистості жінок-переселенок має пролонгований за тимчасовим показником, але гострий за ступенем вираженості психопатологічної симптоматики перебігу, що зумовлено вторинною психологічною травматизацією. Соціально-психологічна дезадаптація жінок – вимушених переселенців, виражена внаслідок кризового стану, потребує цілеспрямованої психокорекційної роботи.

Виникненню стресових розладів у жінок ВПО можуть сприяти як зовнішні умови, що порушують звичну життєдіяльність людини, так і внутрішня схильність. Життєві обставини можуть стати поштовхом до виникнення розладу. Порушення в різних сферах психічного здоров'я, можуть призвести до проблем особистості загалом. У цілому, на сьогоднішній день ситуація ускладнюється тим, що протистояння триває і неможливо передбачити час та спосіб його завершення. Це посилює тривожні настрої в суспільстві, страхи, розчарування і вимагає адекватної роботи працівників соціальної та психологічної служби. Факт переживання травматичного стресу для жінок ВПО стає причиною появи у них в майбутньому посттравматичного стресового розладу.

Отже, складні проблеми внутрішньо переміщених осіб, зокрема їх соціалізації, соціальної адаптації, захисту й відновлення прав набула в нашій країні масового характеру та світового масштабу. Одним із найгостріших викликів як вимушених переселенців так і жінок ВПО є полегшення процесу соціально-психологічної адаптації та залучення до повноцінної життєдіяльності в новому соціальному оточенні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закіров М. Внутрішньо переміщені особи в Україні: сучасні реалії. URL : [http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2206:vnutrishno-peremishcheni osobi-v-ukrajinisuchasni-realiyi-2&catid=63&Itemid=393](http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2206:vnutrishno-peremishcheni-osobi-v-ukrajinisuchasni-realiyi-2&catid=63&Itemid=393) (дата звернення 21.01.23).
2. Кризова психологія. Навчальний посібник / Ю. В. Александров, Л. О. Гонгаренко, С. М. Миронець та ін., за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2013. 383 с.
3. Міхеєва О. К., Серєда В. В. Соціологічне дослідження «Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії переселення та проблеми адаптації». URL : <http://www.ostrovok.lg.ua/sociology/nauka/oksana-miheieva-viktoriya-seredasociologichne-doslidzhennya-suchasni-ukrayinski-vnutrishno> (дата звернення 02.02.23).
4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.
5. Слюсаревський М.М., Блинова О.Є. Психологія міграції: навчальний посібник. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград: ТОВ «Імекс ЛТД», 2013. 244 с.